

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧІ ТЕХНОЛОГІЇ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ СУЧАСНОГО ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Микуліна А.К.

Анотація. У статті розкривається проблема здоров'яспрямованої діяльності в дошкільних закладах та як засіб її вирішення - здоров'язберігаючі технології. Визначено мету, види та принципи ефективної реалізації здоров'язберігаючих освітніх технологій в навчально-виховному процесі сучасного ДНЗ.

Ключові слова: здоров'язберігаючі технології, педагогічний процес, здоров'язбереження, фізкультурно-оздоровча робота, валеологічна культура, компетентність.

Актуальність. Кожна дитина має бути здоровою і щасливою, від цього залежить якість її життя. Якщо дитина має міцне здоров'я, повноцінний фізичний розвиток, багатий руховий досвід, це слугує твердим підґрунтям її подальшого розвитку, основою оволодіння загальнолюдськими цінностями, формування її розумового, творчого потенціалу та власного особистісного становлення.

Фізичне здоров'я є одним із важливих компонентів у складній структурі стану здоров'я дитини й зумовлює життєздатність організму.

Фізичний розвиток дошкільнят, зміцнення та збереження їхнього здоров'я ніколи не втрачають своєї актуальності. Тому найактуальнішою проблемою на сьогоднішній день є зміцнення здоров'я дітей.

В.О. Сухомлинський писав: "Я не боюся ще і ще раз повторити: турбота про здоров'я дитини - це найважливіша праця вихователя" [2, с.38].

Зусилля працівників дошкільця сьогодні як ніколи спрямовані на оздоровлення дитини-дошкільника, культивування здорового способу життя. Не випадково саме ці завдання є пріоритетними у сучасній освіті.

Однією з провідних проблем здоров'яспрямованої діяльності в дошкільних закладах є визначення критеріїв діяльності педагогічного і дитячого колективів. Серед інформаційних показників якості та дієвості здоров'яспрямованої діяльності в освітніх закладах науковці В. Оржеховська, О. Кононко, С. Кириленко, С. Омельченко, Т. Андрущенко та інші розглядають передусім ціннісне ставлення до здоров'я, рівень сформованості в дітей фізичних навичок, витривалості [1, с.12]. Проблему загартування дітей досліджували такі вчені, як Е. Вільчковський, Д. Хухлаєва, А. Кенеман й ін. Фізичне виховання як один з елементів суспільно-

го виховання розглядали П. Лесгафт, Е. Аркін, І. Муравйов, Т. Круцевич, А. Ляхович, М. Єфіменко, А. Бикова та інші [7, с.84].

Мета статті: теоретично обґрунтувати завдання, мету, види та принципи реалізації здоров'язберігаючих освітніх технологій в навчально-виховному процесі сучасного ДНЗ.

Виклад основного матеріалу. Одним із засобів вирішення означених завдань стають здоров'язберігаючі технології, без яких немислимий педагогічний процес сучасного дитячого садка. Але що таке здоров'язберігаючі технології в педагогічному процесі ДНЗ і що ними вважають - до цих пір залишається незгодженим для широкого кола професійно-педагогічної аудиторії і навіть для тих, хто впевнено використовує ці технології у своїй практиці.

Здоров'язберігаюча технологія - це система заходів, що включає взаємозв'язок і взаємодію всіх факторів освітнього середовища, спрямованих на збереження здоров'я дитини на всіх етапах її навчання і розвитку. У концепції дошкільної освіти передбачено не тільки збереження, а й активне формування здорового способу життя і здоров'я вихованців [8, с.6].

Здоров'язберігаючий педагогічний процес у ДНЗ - в широкому сенсі слова - процес виховання і навчання дітей дошкільного віку в режимі здоров'язбереження; процес, спрямований на забезпечення фізичного, психічного і соціального благополуччя дитини [3, с.27].

Здоров'язбереження і здоров'язбережувальна компетентність - найважливіші умови ефективної організації педагогічного процесу в ДНЗ.

Найважливішою характеристикою педагогічної технології є її відтворюваність та доцільність. Будь-яка сучасна педагогічна технологія повинна бути здоров'язберігаючою.

Здоров'язберігаючі технології в дошкільній освіті перш за все спрямовані на вирішення пріоритетного завдання сучасної дошкільної освіти - завдання збереження, підтримки і збагачення здоров'я суб'єктів педагогічного процесу в дитячому садку: дітей, педагогів та батьків [3, с.28].

Мета здоров'язберігаючих технологій в дошкільній освіті стосовно до дитини - забезпечення високого рівня реального здоров'я вихованця дитячого саду і виховання валеологічної культури як сукупності усвідомленого ставлення дитини до здоров'я і життя людини, знань про здоров'я та умінь оберігати, підтримувати і охороняти його, валеоло-

гічної компетентності, що дозволяє дошкільнику самостійно і ефективно вирішувати завдання здорового способу життя і безпечної поведінки, завдання, пов'язані з наданням елементарної медичної, психологічної самопомоги та допомоги. Стосовно до дорослих - сприяння становленню культури здоров'я, в тому числі культури професійного здоров'я вихователів ДНЗ і валеологічної освіти батьків [7, с.51].

Види здоров'язберігаючих технологій в дошкільній освіті - класифікація здоров'язберігаючих технологій по домінуванню цілей і розв'язуваних задач, а також провідних засобів здоров'язбереження і здоров'язбережувальних компетенцій суб'єктів педагогічного процесу в дитячому садку [1, с.14]. У зв'язку з цим можна виділити наступні види здоров'язберігаючих технологій у дошкільній освіті:

- медико-профілактичні;
- фізкультурно-оздоровчі;
- технології забезпечення соціально-психологічного благополуччя дитини;
- здоров'язбережувальні технології і компетентності серед педагогічних працівників дошкільної освіти;
- валеологічна освіта батьків.

Медико-профілактичні технології в дошкільній освіті - технології, що забезпечують збереження і примноження здоров'я дітей під керівництвом медичного персоналу ДНЗ відповідно до медичних вимог і норм, з використанням медичних засобів. До них належать такі технології: організація моніторингу здоров'я дошкільнят та розробка рекомендацій по оптимізації дитячого здоров'я, організація і контроль харчування дітей раннього та дошкільного віку, фізичного розвитку дошкільників, загартовування; організація профілактичних заходів у дитячому садку; організація контролю і допомоги в забезпеченні вимог СанПіН; організація здоров'язберігаючого середовища в дошкільній установі [1, с.19].

Фізкультурно-оздоровчі технології у дошкільній освіті - технології, спрямовані на фізичний розвиток і зміцнення здоров'я дитини: розвиток фізичних якостей, раціональної рухової активності і становлення фізичної культури дошкільнят, ранкова гімнастика, фізкультурні заняття, гімнастика пробудження після денного сну, фізкультхвилинки і паузи, загартовування, зорова, дихальна гімнастика, масаж і самомасаж, профілактика плоскостопості і формування правильної постави, оздоровчі процедури в водному середовищі (басейні) і на тренажерах, спортивне дозвілля та свята, розваги, все це сприяє вихованню звички до повсякденної фізичної активності і турботи про здоров'я. Реалізація цих технологій, як правило, здійснюється фахівцями з фізичного виховання та вихователями ДНЗ

в умовах спеціально організованих форм оздоровчої роботи в повсякденні. Окремі прийоми цих технологій широко використовуються педагогами дошкільної освіти в різних формах організації педагогічного процесу: на заняттях і прогулянках, в режимних моментах і у вільній діяльності дітей, в ході педагогічної взаємодії дорослого з дитиною та інші [5, с.21].

Здоров'язберігаючі освітні технології в дитячому садку - це насамперед технології виховання валеологічної культури чи культури здоров'я дошкільнят. Мета цих технологій - становлення усвідомленого ставлення дитини до здоров'я і життя людини, накопичення знань про здоров'я і розвиток вміння оберігати, підтримувати і зберігати його, набуття валеологічної компетентності, що дозволяє дошкільнику самостійно і ефективно вирішувати завдання здорового способу життя і безпечної поведінки, завдання, пов'язані з наданням елементарної медичної, психологічної самопомоги та допомоги [6, с.14].

Серед основних вимог до ефективної реалізації здоров'язберігаючих освітніх технологій можна виділити:

1. Створення освітнього середовища, що забезпечує зняття всіх стресових факторів навчально-виховного процесу. Атмосфера доброзичливості, віра в сили дитини, індивідуальний підхід, створення для кожного ситуації успіху необхідні не тільки для пізнавального розвитку дітей, а й для їх нормального психофізіологічного стану.

2. Творчий характер освітнього процесу. Навчання без творчого заряду не цікаве, а значить, є насильством над собою та іншими. Можливість для реалізації творчих завдань досягається використанням на заняттях і в повсякденній роботі активних методів і форм навчання.

3. Забезпечення мотивації освітньої діяльності. Дитина - суб'єкт виховання і навчального спілкування, вона повинна бути емоційно залученою в процес успішної соціалізації, що забезпечує природне підвищення працездатності та ефективності роботи мозку не на шкоду здоров'ю.

4. Побудова освітньо-виховного процесу відповідно до закономірностей становлення психічних функцій. Насамперед мається на увазі перехід від спільних дій до самостійних, від дії наслідування до появи мовного і розумового плану виконання дії, перехід від розгорнутих поетапних дій до згорнутих і автоматизованих.

5. Врахування особливостей вищих психічних функцій. При формуванні базових новоутворень педагогу важливо брати до уваги всі складові компоненти, їх готовність до формування нової функції.

6. Перевагу значимого осмисленого змісту при освоєнні нового матеріалу, навчання "за одиницями, а не за елементами", принцип цілісності.

7. Усвідомлення дитиною успішності в будь-яких видах діяльності. Педагогу немає необхідності бути необ'єктивним - він може виділити якийсь аспект роботи, похвалити за старання в певний період часу.

8. Раціональна організація рухової активності. Поєднання методик оздоровлення та виховання дозволяє домогтися швидкої та стійкої адаптації дитини до умов дитячого садка: до 50% знижуються загальна захворюваність, загострення хронічних захворювань, пропуски через хворобу.

9. Забезпечення адекватного відновлення сил. Зміна видів діяльності, регулярне чергування періодів напруженої активної роботи і розслаблення, зміна довільної та емоційної активації - необхідна щоб уникнути перевтоми дітей.

10. Забезпечення міцного запам'ятовування. Науково обґрунтована система повторення та закріплення - необхідна умова здоров'язберігаючих технологій [7, с.43].

Технології здоров'язбереження і здоров'язберезувальної компетентності педагогів дошкільної освіти - технології, спрямовані на розвиток культури здоров'я педагогів дитячого садка, в тому числі культури професійного здоров'я, розвиток потреби у здоровому способі життя. Вихователь мусить ефективно займатись формуванням здоров'язберезувальних компетентностей серед вихованців та їх батьків, адже в цій роботі необхідний перш за все особистий приклад.

Забезпечення валеологічної освіченості батьків вихованців ДНЗ є метою технології, що використовується в системі роботи з батьками. При реалізації даної технології батьки активно знайомляться з основними питаннями збереження і укріплення здоров'я дітей, та практикою формування здоров'язберігаючого простору в сімейних осередках [2, с.59].

Основна мета всіх форм і видів взаємодії в рамках організації здоров'язберігаючого середовища з родиною - встановлення доброзичливих та відкритих відносин між дітьми, батьками та педагогами, об'єднання їх в одну команду, виховання потреби ділитися один з одним своїми проблемами і спільно їх вирішувати.

Взаємодія педагогів і батьків дітей дошкільного віку здійснюється через:

- залучення батьків до педагогічного процесу;
- розширення сфери участі батьків у організації життя освітнього закладу;

- перебування батьків на заняттях у зручний для них час;

- створення умов для творчої самореалізації педагогів, батьків, дітей;

- інформаційно-педагогічні матеріали, виставки дитячих робіт, які дозволяють батькам ближче познайомитися зі специфікою роботи та результатами установи, по створенню здоров'язберігаючого розвивального середовища;

- різноманітні культурно освітні та психолого-педагогічні програми спільної діяльності дітей і батьків [2, с.83].

Об'єднання зусиль педагога і батьків у спільній діяльності з виховання та розвитку дитини: ці взаємини слід розглядати як мистецтво діалогу дорослих з конкретною дитиною на основі знання психічних особливостей його віку, враховуючи інтереси, здібності і попередній досвід дитини.

Прояв розуміння, толерантності і такту у вихованні та навчанні дитини, прагнення врахувати його інтереси, не ігноруючи почуття та емоції. Отже, відносини дошкільного закладу з сім'єю повинні бути засновані на співпраці і взаємодії за умови відкритості дитячого саду всередину і назовні.

Висновок. Отже, умовами ефективності моделі фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми є:

- опанування педагогом здоров'язберезувальними технологіями, методикою фізичного виховання та розвитку дошкільників в сучасному ДНЗ;

- створення відповідного середовища для збереження здоров'я дітей, активне використання нетрадиційного фізкультурно-оздоровчого обладнання;

- єдність підходів обох вихователів і батьків до запровадження технології;

- індивідуальний підхід при застосуванні засобів для зміцнення імунітету та під час психопрофілактичної роботи;

- дотримання належного температурного режиму в групах та в ДНЗ;

- постійний медико-педагогічний контроль за станом здоров'я дітей.

Саме за такої умови можлива реалізація цілісної системи з формування здоров'язберезувальної компетентності усіх учасників освітньо-виховного процесу і як результат - формування ефективного здоров'язберігаючого середовища в умовах дошкільної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Інноваційні напрямки розвитку системи фізичного виховання дітей дошкільного віку // Теорія і практика фізичної культури: Науково-теоретичний журнал. - 2004. - № 3.
2. Вільчковський Е. С. Організація рухового режиму дітей у дошкільних навчальних закладах: Навчально-методичний посібник / Е. С. Вільчковський, Н. Ф. Денисенко. - Тернопіль: Мандрівець, 2008.
3. Лимаренко Н. Організація безпечного проведення занять з фізичної культури влітку / Н. С. Лимаренко // Вихователь-методист дошкільного закладу. - 2011. - № 6.

4. Організація фізкультурно-оздоровчої роботи в дошкільному навчальному закладі. Інструктивно-методичні рекомендації щодо організації фізкультурно-оздоровчої роботи в дошкільному навчальному закладі. Наказ МОН України від 27.08.2004 №1/9-438.

5. Про методичні рекомендації щодо організації оздоровлення дітей та проведення виховної роботи у дитячих закладах оздоровлення і відпочинку, Лист МОН № 1/9-384 від 01.06.10 року

6. Сварковська Л. А. Координація дій інструктора з фізкультури та вихователів - важливий чинник ефективності фізкультурно-оздоровчої роботи / Л. А. Сварковська // Вихователь-методист дошкільного закладу. - №3. - 2011.

7. Формування здорового способу життя: Навч. посібник /За ред. О. Яременко. - К., 2000.

8. Щодо організації фізкультурно-оздоровчої роботи в дошкільних навчальних закладах у літній період. Лист МОН молодь спорт № 1/9-413 від 28.05.12 року.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>